

HET LABORATORIUM VOOR CHAMPIGNONTEELTONDER- ZOEK IN HOUTHEM¹ (1944-1952)

Fons Heijns

Het echtpaar Bels, bestaande uit drs. Pieter Johan Bels en zijn vrouw dr. Henriëtte C. Bels-Koning², speelde een pioniersrol in de champignonenteelt in Zuid-Limburg.

Hun wetenschappelijke onderzoek naar champignons en de samenstelling van champignoncompost maakte hen internationaal bekend en legde de basis voor moderne teeltmethoden in Nederland en daarbuiten.

Pieter (1910-1987) en Jet Bels-Koning (1905-1993)

Champignonenteelt in de grotten en het laboratorium in Houthem

Tussen 1944 en 1952 hielden Pieter en Henriëtte (Jet) Bels zich bezig met onderzoek in een laboratorium aan de Provinciale weg in Houthem-St. Gerlach, in het oud-hotel van de gezusters Sleijpen³, dat later bekend zou worden als hotel Roeloffzen, thans Residence Sint Gerlach. Dit was het eerste specifieke laboratorium in Nederland dat zich richtte op champignonenteelt.

Het echtpaar bestudeerde vooral de samenstelling van champignoncompost, de voedingsbodem die essentieel is voor de groei van champignons. Deze compost bestond uit gefermenteerd stro- en mestmateriaal, waarbij het proces van pasteurisatie en afkoeling cruciaal was om schadelijke organismen te doden en optimale omstandigheden voor het mycelium te creëren.

Het laboratorium in Houthem was gevestigd in een regio waar de champignonenteelt in mergelgrotten – zoals de Geulhemergrotten – een lange traditie kende. In deze grotten werden champignons geteeld op zogenaamde heuvelbedden, vaak met handmatig aangebrachte compostlagen. De constante temperatuur en luchtvochtigheid in de mergelgrotten boden ideale omstandigheden voor de zwammen. Het echtpaar droeg met hun onderzoek bij aan het verbeteren van de teelttechnieken, waardoor de opbrengst en kwaliteit van de champignons aanzienlijk konden worden verhoogd.

---

¹ In de kop van het artikel in de Gazet van Limburg d.d. 1-2-1950 wordt dit laboratorium "Het Houthemse huis der Millioenen schimmels" genoemd.

² Geb. te Houthem 10-2-1905, St. Gerlach C 27; dr. van het echtpaar Koning-Muller. Zij woonden hier van 1901-1907 toen ze naar Maastricht vertrokken. Daarna woonden er de metselaar Hubert (Bèr) Boreas en zijn ongetrouwde zuster Hubertina. Is afgebroken.

³ Pieter Bels stond van 25-8-1944 tot 7-4-1949 ingeschreven op St. Gerlach 287 (nu 52 ; Van de Weijer) en vervolgens tot 2-7-1952 op St. Gerlach 276 (nu 38)

Het eerste proefstation voor de champignoncultuur was hier gevestigd

Internationale erkenning en wetenschappelijke activiteiten

Dr. Henriëtte Bels-Koning was een internationaal erkende mycologe die op uitnodiging van Scandinavische mycologische verenigingen lezingen gaf in landen als Denemarken, Zweden, Noorwegen en Finland. Zij was ook bekend vanwege haar ontdekking van een bacterie die kanker bij populieren veroorzaakt. Samen met haar echtgenoot publiceerde zij talrijke wetenschappelijke artikelen over champignonenteelt, waardoor hun expertise wijd en zijd werd gewaardeerd.

Naast hun champignononderzoek waren Pieter Bels en zijn broer Leo ook betrokken bij biologisch onderzoek naar vlermuizen in de Zuid-Limburgse grotten, waaronder de St. Pietersberg. Dit toonde hun brede interesse in de lokale flora en fauna en hun betrokkenheid bij natuuronderzoek in de regio.

Verhuizing naar Canada en terugkeer naar Nederland

Toen de belangstelling voor champignonenteelt in Nederland na 1952 afnam, werd het laboratorium in Houthem opgeheven. Het echtpaar Bels vertrok in mei van dat jaar naar Quebec, Canada, waar zij hun onderzoek konden voortzetten in een omgeving met meer interesse en mogelijkheden voor champignonenteelt in een champignonkwekerij in Waterloo.

Het pand, waarin de laatste jaren het champignonlaboratorium was ondergebracht werd in oktober 1952 voor fl. 18.000 aangekocht door de heer Anton Roeloffzen, die het ging verbouwen en moderniseren tot hotel-café-restaurant. Tevens werd er een toneelzaal aangebouwd.

Hotel Roeloffzen

Residence Sint Gerlach

Het proefstation in Horst en nalatenschap

In 1957 nam de Nederlandse belangstelling voor champignonteelt weer toe. Dankzij de inzet van burgemeester Gijsen van Horst werd het enige Nederlandse proefstation voor champignonteelt in Horst gevestigd. Het echtpaar Bels-Koning keerde terug en vestigde zich aan de Meterikseweg in Horst. Vanuit hun kelder deden zij hier verder onderzoek totdat het proefstation aan de Venrayseweg in juli 1959 officieel werd geopend door minister Marijnen van Landbouw en Visserij. Het proefstation in Horst groeide uit tot een nationaal centrum voor champignon- teeltonderzoek. Pieter Bels was directeur tot 1968 en werkte daarna nog voor het Laboratorium Domesticatie Paddenstoelen in Maasbree. Zijn vrouw richtte zich vooral op de wetenschappelijke kant van het onderzoek, terwijl Pieter zich bezig- hield met de organisatorische en internationale contacten, onder andere met de Landbouwhogeschool Wageningen.

Ter ere van zijn grote verdiensten op het gebied van champignonteelt is in Horst de Pieter Belsstraat naar hem vernoemd. Deze straatnaam herinnert aan zijn pionierswerk en de belangrijke rol die hij en zijn vrouw speelden in het ontwikkelen van de champignonteelt in Nederland.

Bronnen

- Artikelenbestand Heemkundevereniging Houthem-St. Gerlach / samengest. door Fons Heijnsens. – https://www.archieven.nl/nl/zoeken?mivast=0&mizig=254&mi-adt=596&miview=tbl&milang=nl&misort=unitdate%7Cdesc&mizk_alle=bels
- In het Houthemse huis der Millioenen schimmels wordt pionierswerk verricht. – In: Gazet van Limburg, 1-2-1950
- De laatste grotchampignons / Wim Boersma. – In: 't Sjtegelke, 22 (2015) nr. 1, p. 8/11
- Van Houthem naar Horst. Onderzoek, voorlichting en onderwijs voor de champig- nonteelt / P.M. Schrafer. – in: Horster historiën 3, Horst 1992
- Champignonkwekerij in de grotten. – https://wiki.beeldengeluid.nl/index.php/Champignonkwekerij_in_de_grotten
- De Champignonteelt. – <https://edepot.wur.nl/511641>